

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС СУБ'ЄКТІВ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ

Олексій Олександрович СЕРПУХОВ,

здобувач Університету сучасних знань

Протидія корупції є одним із ключових напрямів державної політики в Україні, адже корупційні прояви суттєво впливають на всі сфери суспільного життя, підривають довіру громадян до органів влади та гальмують економічний розвиток країни в цілому. Особливу роль у цій діяльності відіграють уповноважені державою суб'єкти протидії корупції, які покликані забезпечувати неупереджене розслідування корупційних та пов'язаних із корупцією правопорушень, серед іншого шляхом взаємодії між собою в межах функціонування відповідної сфери суспільних відносин. Не викликає сумніву, що дослідження особливостей адміністративно-правового статусу суб'єктів протидії корупції та аналіз їхньої взаємодії є важливим кроком на шляху до підвищення ефективності антикорупційної політики держави.

Суб'єктами протидії корупції є реальні учасники правовідносин, наділені відповідними юридичними правами й обов'язками, які здійснюють активну, спрямовану проти корупційних проявів діяльність на підставі норм права та в межах визначених законом повноважень. До цієї категорії належать як спеціально уповноважені державою органи, так і інші організації та посадові особи, уповноважені на виявлення, попередження, припинення та розслідування корупційних та пов'язаних з корупцією правопорушень, а також усунення їхніх наслідків. Таким чином, суб'єкти протидії корупції – це ті, хто прямо залучені до здійснення комплексу заходів, спрямованих на обмеження, зниження та ліквідацію корупційних проявів у суспільстві. Такі суб'єкти є фактично змістовним наповненням, структурними елементами досліджуваної системи й першим з розглянутих аспектів її функціонування.

Говорячи про другий з таких аспектів слід вказати, що будь-яка система не може бути представлена лише як щось цілісне, що складається з певних частин, оскільки між останніми мають бути певні зв'язки, наявність яких і характеризує її як єдине утворення, що функціонує у чітко окресленому напрямку. Тобто мова йде про системоутворюючі зв'язки досліджуваної системи, якими, на нашу думку, слід вважати адміністративно-правовий статус відповідного суб'єкта протидії корупції.

Наприклад, фахівці з теорії права зазначають, що під правовим статусом слід розуміти таку правову категорію, яка характеризує особу в усій сукупності її прав та обов'язків. При цьому зауважує Н.С. Ней, закріплення та зміна правового статусу осіб за допомогою правових норм є одним із важливих шляхів здійснення регулятивної функції права [1, с. 53]. Саме від того, які норми (якої галузі права) закріплюють правовий статус він і буде характеризуватися як приналежний до тієї чи іншої галузі права. З огляду на специфіку представленого наукового дослідження мову слід вести про адміністративно-правові норми, під якими учені-адміністративісти розуміють обов'язкове правило поведінки, яке встановлене й охороняється державою, метою якого є

регулювання суспільних відносин, що виникають, змінюються і припиняються у сфері державного управління [2, с. 62]. При цьому серед характерних рис, що притаманні адміністративно-правовим нормам на сторінках підручника «Адміністративне право» вказують на наступні: предмет регулювання адміністративно-правових норм – суспільні відносини, пов'язані з функціонуванням органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, інших суб'єктів, уповноважених на здійснення функцій публічного управління; у них відбивається метод адміністративного права, тому в більшості випадків такі норми мають імперативний характер; нерідко встановлюють у процесі реалізації виконавчої влади безпосередньо її суб'єкти; характер відносин, урегульованих адміністративно-правовими нормами, визначає їх структуру [3, с. 49–50].

З наведеного слідує, що як одну зі змістовних частин, що характеризує адміністративно-правовий статус суб'єктів протидії корупції в Україні, слід розглядати те, що він серед іншого представлений сукупністю суб'єктивних прав та юридичних обов'язків особи, що регламентовані адміністративно-правовими нормами.

Ширший підхід до розуміння сутності правового статусу пропонує С.Г. Стеценко на сторінках навчального посібника «Адміністративне право України». Учений вважає, що адміністративно-правовий статус – це сукупність прав, обов'язків і гарантій їх реалізації, закріплених у нормах адміністративного права. В основі адміністративно-правового статусу лежить адміністративна правосуб'єктність. На думку науковця, кожний суб'єкт адміністративного права має свій варіант притаманного йому адміністративно-правового статусу. При цьому чинники, що впливають на прояви адміністративної дієздатності (вік, стать, стан здоров'я, належність до певних соціальних груп), також видозмінюють характеристики адміністративно-правового статусу [4, с. 90]. З приводу даної позиції зазначимо, що ми не розглядаємо правосуб'єктність особи, як частину її адміністративно-правового статусу, оскільки ця характеристика притаманна суб'єкту права як потенційному учаснику відповідних суспільних відносин. Особа, яка в них вступила, набувши правового статусу суб'єкта правовідносин, реалізувала свою правосуб'єктність до того як стала їх реальним учасником. При цьому слід погодитися з позицією науковця стосовно того, що гарантії діяльності слід розглядати як структурний елемент адміністративно-правового статусу особи, серед іншого суб'єктів протидії корупції в Україні. Тобто гарантії діяльності суб'єктів протидії корупції разом з сукупністю їх суб'єктивних прав і юридичних обов'язків слід розглядати як структурні елементи їх адміністративно-правового статусу. При цьому таку сукупність суб'єктивних прав та юридичних обов'язків особи на сторінках фахової літератури позначають як її компетенцію.

Наприклад, досліджуючи особливості адміністративно-правового статусу керівника органу виконавчої влади Н.О. Армаш вказує на те, що компетенція – це елемент правового статусу, який встановлює сукупність юридично закріплених прав та обов'язків органу виконавчої влади або його керівника, реалізація яких забезпечує виконання їх основних функцій [5, с. 78]. З приводу такої позиції слід вказати на те, що коли мова йде про представників держа-

вної влади (посадових та службових осіб), мову слід вести не про сукупність суб'єктивних прав та юридичних обов'язків особи, а про їх органічне поєднання, що вже може бути представлено як її повноваження.

Як цілком слушно з цього приводу зауважують Р.С. Мельник та В.М. Бевзенко, в теорії права повноваження – поняття узагальнює й означає нерозривне поєднання суб'єктивних прав та юридичних обов'язків. Юридичні повноваження (правообов'язки) державного органу або його посадової особи – вид і захід владного впливу на учасника правових відносин з метою реалізації припису правової норми, досягнення певного соціально-корисного результату. Цей вплив спрямований на задоволення домагань уповноваженого суб'єкта або на винну особу. Юридичні повноваження не можуть бути представлені як одне лише право або один лише обов'язок. При цьому, підкреслюють учені, при формулюванні повноважень законодавець в одних випадках може віддати пріоритет правам, в інших – обов'язкам. Саме тому юридичні повноваження постають як певні правообов'язки [6, с. 185]. Тобто в наведеному вище випадку, при визначенні сутності компетенції особи як сукупності її суб'єктивних прав та юридичних обов'язків, фактично здійснюється її ототожнення з повноваженнями такої особи. Ми ж підтримуємо позицію тих учених-правознавців, які вважають, що розкриття сутності категорії «компетенція» лише тільки через повноваження відповідного суб'єкта певних суспільних відносин є вкрай вузьким підходом. Так, на думку авторів монографічної праці «Адміністративна юстиція в Україні: проблеми теорії і практики: Настільна книга судді» компетенція органів публічної влади – це юридичне відображення покладених на них функцій у спеціальних, так званих компетенційних (або статусних), нормативно-правових актах шляхом закріплення цілей, завдань і необхідного для їх реалізації комплексу прав та обов'язків, тобто владних повноважень. При цьому, наголошують учені, владні повноваження вказують на те, які права й обов'язки має орган для вирішення окреслених компетенцією цілей і завдань [7, с. 128]. Тобто, крім владних повноважень, до компетенції суб'єктів протидії корупції слід віднести мету їх діяльності, завдання, а також функції через реалізацію яких вони й здійснюють даний напрям діяльності.

З урахуванням чого під адміністративно-правовим статусом суб'єктів протидії корупції в Україні слід розуміти регламентовану адміністративно-правовими нормами сукупність цілей, завдань функцій і владних повноважень, а також гарантій їх реалізації, якими наділяються уповноважені державою суб'єкти відповідно до визначеного обсягу їх правосуб'єктності з метою здійснення заходів, спрямованих на протидію корупції.

Список використаних джерел:

1. Ней Н.С. Місце теорії управління в правознавстві : дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.01. Чернівці, 2006. 221 с.
2. Колпаков В.К. Адміністративне право України : підруч. / В.К. Колпаков. Київ : Юрінком Інтер, 1999. 736 с.
3. Адміністративне право : підручник / Ю.П. Битяк (кер. авт. код.), В.М. Гаращук, В.В. Богуцький та ін. ; за заг. ред. Ю.П. Битяка, В.М. Гаращука, В.В. Зуй. 2-ге вид., переробл. та допов. Харків: Право, 2013. 656 с.

4. Стеценко С.Г. Адміністративне право України : Навчальний посібник / Стеценко С.Г. Київ : Атіка, 2009. 624 с.
5. Армаш Н.О. Керівник органу виконавчої влади: адміністративно-правовий статус. Запоріжжя: ГУ «ЗІДМУ», 2006. 248 с.
6. Мельник Р.С., Бевзенко В.М. Загальне адміністративне право: Навчальний посібник / За заг. ред. Р.С. Мельника. Київ: Ваіте, 2014. 376 с.
7. Адміністративна юстиція в Україні: проблеми теорії і практики: Настільна книга судді / за заг. ред. О.М. Пасенюка. Київ : Істина, 2007. 608 с.